

РОЗДІЛ I

Загальна, фізична і конструктивна географія

УДК 911.9:574.2

Василь Фесюк,
Юрій Барський

Особливості підготовки бакалаврів та магістрів спеціальності «Географія» в Україні й Польщі

Проаналізовано текст Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», причини та наслідки змін у переліку спеціальностей, паспорт спеціальності «Науки про Землю». Вивчено науково-методичні й дидактичні особливості навчальних планів підготовки бакалаврів спеціальності «Фізична географія» та магістрів спеціальності «Географія» спеціалізації «Природоохоронна діяльність» і «Функціонування та оцінка природного середовища» Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки й Інституту географії та регіональної економіки Ягеллонського університету (Республіка Польща). Установлено риси подібності й відмінності в програмах підготовки фахівців у сфері географічних знань. Оцінено можливості, проблеми та перспективи запровадження подвійного диплома.

Ключові слова: галузь знань, спеціальність, за якою здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, бакалавр, магістр, навчальний план, кредит ECTS.

Постановка наукової проблеми та її значення. Згідно з Постановою КМУ «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 29 квітня 2015 р. № 266, у переліку спеціальностей відсутня спеціальність «Географія», а з'являється спеціальність «Науки про землю». При чому саме спеціальність, не напрям, не галузь знань. Постанова розшифровує зміст спеціальності таким чином: спеціальність, що передбачає вивчення складу й будови Землі включно з гідросферою та атмосферою, у тому числі геологія, геофізика, мінералогія, геохімія, вулканологія, сейсмологія, геоморфологія, фізична географія й інші науки про Землю, метеорологія та інші атмосферні науки (включаючи кліматичні дослідження), гідрологія, океанологія, палеоекологія. Тобто, по суті, відбулось укрупнення спеціальностей, географія об'єдналась із геологією як спеціальністю, за якою здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Чому так сталося? Думок та пояснень існує багато. Наведемо думку відомого й авторитетного львівського географа Володимира Грицевича, адміністратора фейсбук-групи «Геопросторова організація суспільства» [1]: «Теперішні реформатори освіти взяли за основу побудови нового переліку спеціальностей так звані „міжнародні стандарти ЮНЕСКО“». Із приводу цих «стандартів» варто знати кілька правдивих речей. По-перше, розроблені стандарти мають чисто рекомендаційний характер і спрямовані (за задумом авторів) на вдосконалення статистичного обліку освітньої діяльності, вони нікого не зобов'язують ні до яких організаційних висновків. На жаль, в Україні один із варіантів стандартів використано саме для недвозначних оргвисновків, які полягали в надто «крутій» і непередбаченій зміні переліку спеціальностей. По-друге, у 2011 р. розроблено документ про перегляд класифікації освіти, у якому в розділі «Соціальні та біхевіористичні науки» передбачена «географія (за винятком фізичної географії)». Те саме містилося в міжнародному стандарті МСКО-2011. Однак із незрозумілих причин через два роки в міжнародному стандарті МСКО-2013 географія випала зовсім і з'явилося малозрозуміле, неозначене та невдале словосполучення «Науки про Землю».

Невдалість цього словосполучення впливає з того, що окремі науки зникли або не потрапили в розряд «Наук про Землю» довільно й безсистемно. Наприклад, про що науки: біологія, архітектура, історія – це про Марс чи про Юпітер? Зрозуміло, що це теж науки про Землю, однак вони сюди чомусь не включені. По-третє, чи був сенс поспішати з упровадженням МСКО-2013, якщо ЮНЕСКО періодично переглядає й модифікує свої документи? А якщо через рік-два з'явиться нове МСКО?».

Мета й завдання статті. Які ж позитивні та негативні моменти таких змін? І що чекає географічну науку та практику завтра у зв'язку з такими подіями? Відповідь на ці питання – це, власне, і є **мета статті**. Основне **завдання дослідження** – аналіз науково-методичних і дидактичних особливостей навчальних планів підготовки бакалаврів спеціальності «Фізична географія» та магістрів спеціальності «Географія» спеціалізації «Природоохоронна діяльність» і «Функціонування й оцінка природного середовища» Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки й Інституту географії та регіональної економіки Ягеллонського університету (Республіка Польща), а також установа рис подібності й відмінності між ними, оцінка можливостей, проблем та перспектив запровадження подвійного диплома.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Основним позитивним моментом МОН України називає уніфікацію структури наук у нас і на Заході, що, звісно, є позитивним у контексті євроінтеграції України. Але давайте детальніше проаналізуємо ситуацію з класифікацією спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти в європейських державах. Візьмемо для прикладу Польщу. Причин звернути увагу саме на нашого західного сусіда щонайменше дві: по-перше, Польща є успішною європейською державою, яка дуже багато отримала від свого членства в ЄС, особливо в галузі вищої освіти (наприклад, міжнародні фонди фінансують польські університети за програмами MOST і ERASMUS); по-друге, рано чи пізно в нашій державі та університеті постане питання про подвійний диплом, а це за спеціальністю «Науки про землю» легше організувати, ніж, наприклад, за спеціальністю «Економіка» або «Право».

Яка ж ситуація в Польщі зі спеціальністю «Науки про землю»? Виявляється, що в Польщі цієї спеціальності немає. У цій країні є спеціальність «Географія». Так, наприклад, у Ягеллонському університеті (м. Краків) Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego здійснюється підготовка магістрів за такими спеціалізаціями [3, 4], як hydrologia, meteorologia i klimatologia (HMK); funkcjonowanie i kształtowanie środowiska przyrodniczego (FIKŚP); geografia społeczno-ekonomiczna (GSE); gospodarka przestrzenna i rozwój regionalny (GPiRR); turystyka (T); Systemy Informacji Geograficznej (GIS), а бакалаврів – за спеціальностями: geografia fizyczna (GF); geografia społeczno-ekonomiczna (GSE); gospodarka przestrzenna i rozwój regionalny (GPiRR); turystyka (T). Візьмемо для прикладу навчальний план бакалавра (табл. 1–3). У Польщі всі дисципліни навчального плану поділяються на kursy obligatoryjne, obowiązkowe dla wszystkich studentów; kursy obligatoryjne, obowiązkowe na poszczególnych specjalnościach; kursy do wyboru. Тобто немає поділу, як у нас, у навчальному плані на цикл навчальних дисциплін гуманітарної й соціально-економічної підготовки; цикл навчальних дисциплін фундаментальної природничо-наукової підготовки; цикл навчальних дисциплін професійної та практичної підготовки.

Таблиця 1

**Навчальний план I року підготовки бакалавра спеціальності
«Фізична географія» в Інституті географії та регіональної економіки Ягеллонського
університету (Республіка Польща)***

I ROK						
S*	Numer	Nazwa przedmiotu	Zajęcia*	Semestr*	ECTS	Koordynator*
O	1101-DL	Pracownia ogólna	50C	j, w	5	dr hab. J. Świąchowicz
O	0116-DL	Geoinformatyka	45W+45C +20T	j, w	10	dr hab. J. Kozak
O	-	WF	60C	j, w	2	-
O	0101-DL	Podstawy geografii fizycznej z elementami astronomii	45W	j	3	dr hab. J. Balon
O	0107-DL	Statystyka	30W+30C	j	4	dr G. Micek
O	0115-DL	Podstawy geografii człowieka	45W	j	3	prof. dr hab. B. Domański
O	0105-DL	Geologia	30W+15C	j	4	dr hab. M. Rospondek
O	0106-DL	Podstawy ekonomii	30W	j	2	dr E. Maciejowska

O	1108-D	Ochrona własności intelektualnej	15W	j	1	dr S. Stanisławska-Kloc
O	0118-DL	Graficzna prezentacja danych geograficznych	30C	j, w	2	dr hab. E. Biłska-Wodecka
O	5001-D-II	Geografia regionalna świata	36W+15C	j, w	8	dr hab. J. Balon
O	0108-DL-I	Geomorfologia I	20W	w	-	prof. dr hab. K. Krzemień
O	0202-DL	Meteorologia i klimatologia	30W	w	3	prof. dr hab. Z. Ustrnul
O	0109-DL	Gleboznawstwo i geografia gleb	30W	w	3	dr hab. M. Drewnik
O	0117-DL	Podstawy gospodarki przestrzennej i ochrony środowiska	30W	w	3	dr A. Koloś
O	0112-DL	Ćwiczenia regionalne Okolice Krakowa	10T	w	1	dr hab. A. Bokwa
O	0113-DL	Terenowe metody badań przyrodniczych	60T	w	3	dr L. Kowanetz
O	0114-DL	Terenowe metody badań społeczno-ekonomicznych	60T	w	3	dr G. Micek
Suma					60	

S	Numer	Nazwa przedmiotu	Zajęcia	Semestr	ECTS	Koordynator*
O	1021-D	Praktyka zawodowa	120	j, w	4	mgr K. Rotter-Jarzębińska

*Складено за: [3].

Отже, тут радше можна проводити порівняння й зіставлення з тим станом речей, який існує на сьогодні, ніж із тим, який буде в разі виконання вищезгаданої Постанови КМУ. У цьому контексті дуже цікаве порівняння навчальних планів спеціальності «Фізична географія» Ягеллонського й нашого університетів.

Перше, що помітно при порівнянні навчальних планів, – те, що бакалавра в Польщі готують протягом трьох років.

Друге стосується дисциплін: із-поміж них таких, як «Історія України», «Українська мова (Польська мова)», «Філософія», «Історія культури», «БЖД», «Фізика», «Хімія», «Вища математика», «Інформатика», «Психологія», «Політологія», «Основи права», «Творчий феномен Лесі Українки», немає зовсім. Зі всіх дисциплін, що вивчаються в бакалавраті в польських університетах, умовно не профільними є лишень «Statystyka» (4 кредити), «Podstawy ekonomii» (2 кредити), «Ochrona własności intelektualnej» (1 кредит), «Socjologia» (2 кредити), «Англійська мова» (4 кредити лише на 2 курсі). У результаті, у нашому навчальному плані на ці дисципліни припадає 53 кредити ECTS, а в польському – 13 кредитів.

Таблиця 2

**Навчальний план II року підготовки бакалавра спеціальності
«Фізична географія» в Інституті географії та регіональної економіки Ягеллонського університету
(Республіка Польща)***

II ROK						
S	Numer	Nazwa przedmiotu	Zajęcia	Semestr	ECTS	Koordynator
O	1102-DL	Projekty	30C	j, w	6	dr hab. inż. B. Rzonca
O	-	Język obcy	120C	j, w	4	-
O	0108-DL	Geomorfologia	10W	j	3	prof. dr hab. K. Krzemień
O	2003-D	Socjologia	30W	j	2	dr P. Nowak
O	0210-DL	Hydrologia i oceanografia	30W	j	3	prof. dr hab. J. Pociask-Karteczka
O	0205-DL	Kształtowanie przestrzeni obszarów zurbanizowanych	30W	j	3	prof. dr hab. Z. Górka
O	0204-DL	Użytkowanie ziemi i kształtowanie przestrzeni wiejskiej	30W	j	3	dr P. Trzepacz

Закінчення таблиці 2

OS	3008-D	Metody badania rzeźby	30C+10T	j	3	dr hab. A. Michno
OS	3310-D	Metody badania gleb	30C	j	3	dr W. Szymański
OS	3402-D	Geoeekologia	30W+30C	w	4	dr hab. J. Balon
OS	3121-D	Metody opracowań hydrologicznych	30C	w	3	dr J. Siwek
OS	3223-D	Metody pomiarów i opracowań w meteorologii i klimatologii	30C	w	3	dr hab. K. Piotrowicz
O		Ćwiczenia terenowe regionalne (jeden z kursów: 1251-D , 1252-D , 1253-D , 1254-D)	60T	w	3	
O		Terenowe ćwiczenia przedmiotowe (co najmniej jeden z kursów 1301-D do 1308-D lub 1410-D do 1416-D)	60T	w	3	
		Kursy do wyboru			14	
		Suma			60	

*Складено за: [3].

Третє – те, що спеціальні дисципліни в навчальних планах перекликаються, хоча кількість кредитів на них суттєво відрізняється. Так, наприклад, у нас на дисципліну «ГІС» припадає 4 кредити, у Ягеллонському університеті – 10 і є ще одна споріднена дисципліна «Graficzna prezentacja danych geograficznych» (2 кредити); на «ФГМіО» й «Регіональну, економічну і соціальну географію світу» у нас припадає по 11 кредитів (разом – 22), а там є лише «Geografia regionalna świata» (8 кредитів); «Методи географічних досліджень» – 4 кредити, а в Польщі є два предмети – «Terenowe metody badań przyrodniczych» і «Terenowe metody badań społeczno-ekonomicznych, Metody badania rzeźby, Metody badania gleb, Metody opracowań hydrologicznych, Metody pomiarów i opracowań w meteorologii i klimatologii» – по три (усього 18 кредитів).

Четверте – те, що в польському навчальному плані набагато більше практики, особливо польової. Вони дуже різноманітні та на них виділяється набагато більше кредитів і годин, ніж у нас.

Таблиця 3

**Навчальний план III року підготовки бакалавра спеціальності
«Фізична географія» в Інституті географії та регіональної економіки Ягеллонського університету
(Республіка Польща)***

III ROK

S	Numer	Nazwa przedmiotu	Zajęcia	Semestr	ECTS	Koordynator
O	1103-DL	Proseminarium licencjackie	30C	j, w	4	dr J. Węclaw-Michniewska
O	1109-DL	Pracownia licencjacka	30C	j, w	2	dr hab. E. Bilska-Wodecka
O	0203-DL	Geografia fizyczna Polski	30W	j	4	dr W. Maciejowski
O	2121-D	Ochrona środowiska	30W	j	3	prof. dr hab. W. Ziaja
O	0206-DL	Przemiany społeczno-ekonomiczne przestrzeni Polski	30W	w	3	prof. dr hab. B. Domański
O	2028-D	Globalne procesy społeczne i gospodarcze	30W	w	3	dr R. Guzik
OS	2122-D	Procesy hydrologiczne i geomorfologiczne w zlewni	15W+30C	w	5	dr hab. J. Święchowicz
		Kursy do wyboru			36	
		Suma			60	

*Складено за: [3].

П'ята особливість полягає в тому, що в польському навчальному плані набагато більше дисциплін вільного вибору студентів – 50 кредитів, а в нас – менше 49 кредитів, але з них 16 – дисципліни вибору ВНЗ («Психологія», «Політологія», «Право» тощо). У Польщі всі дисципліни вільного вибору – фахові.

Отже, навчальний план бакалаврату Ягеллонського університету більш практичний, простіший у розумінні та користуванні, передбачає більшу свободу вибору для студента під час навчання.

Що стосується магістратури, то нами теж проведено аналогічне дослідження навчальних планів (таб. 4–5). Із тих спеціальностей і спеціалізацій, що наявні в СНУ імені Лесі Українки та в Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, ми зупинилися на таких, як «Природоохоронна дільність»; «Funkcjonowanie i kształtowanie środowiska przyrodniczego».

Таблиця 4

**Навчальний план I року підготовки магістра спеціалізації
«Funkcjonowanie i kształtowanie środowiska przyrodniczego» в Інституті географії
та регіональної економіки Ягеллонського університету (Республіка Польща)***

I ROK						
S	Numer	Nazwa przedmiotu	Zajęcia	Semestr	ECTS	Koordynator
O	1104-DM	Seminarium magisterskie	60C	j, w	5	-
O	1111-DM	Pracownia magisterska	30T	j, w	4	-
O	-	Język angielski	60C	j, w	2	-
O	2001-D	Filozofia	30W	j	3	-
O	1024-D	Metodologia nauk geograficznych	21W+9K	j	3	dr hab. J. Kozak
OS	5704-D	Ewolucja rzeźby Polski	30W	j	4	dr hab. B. Izmailow
OS	2022-D	System środowiska przyrodniczego	20W+10C	w	3	dr W. Maciejowski
OS	3313-D	Zasoby, użytkowanie i ochrona gleb	30W	j	3	dr hab. M. Drewnik
OS	2015-D	Wybrane geozagrożenia	30K+10C +30T	w	5	dr E. Gorczyca
OS	3315-D	Podstawy bonitacji i waloryzacji gleb	15C+15T	w	3	dr W. Szymański
OS	3314-D	Zbiorowiska roślinne w krajobrazie Polski	20W+25C	w	4	dr A. Stachurska-Swakoń
OS	2016-D	Projekt specjalizacyjny FIKŚP	60T	w	6	dr hab. M. Drewnik
OS	3115-D	Gospodarka wodna i ochrona zasobów wodnych	20W+10T	w	3	dr J.P. Siwek
		Kursy do wyboru			12	
		Suma			60	

*Складено за: [4].

При зіставленні навчальних планів бачимо, що в Ягеллонському університеті навчання магістра триває два роки (120 кредитів), у нас – 1,5 (90 кредитів).

Друге – те, що небагато предметів є аналогічними: «Metodologia nauk geograficznych» (3 кредити) і «Методологія та організація наукових досліджень» (6 кредитів).

Третє – те, що в польському навчальному плані практично відсутні нефахові дисципліни. Виняток складає лише філософія (3 кредити, тільки лекції). У нас – «Цивільний захист та охорона праці в галузі» (3 кредити), «Основи наукових комунікацій» (3 кредити). А згідно з новими вимогами до навчальних планів – це «Інтелектуальна власність», «Наукова комунікація іноземною мовою», «Сучасні інформаційні технології в професійній діяльності» (усього 10 кредитів). У Польщі всі ці дисципліни вивчають у бакалавраті.

Четверте – те, що в навчальному плані польського університету традиційно більше дисциплін практичних, прикладних, менше – загальних, теоретичних, наприклад: «Zasoby, użytkowanie i ochrona gleb», «Ewolucja rzeźby Polski», «Podstawy bonitacji i waloryzacji gleb», «Gospodarka wodna i ochrona zasobów wodnych», «Współczesne problemy badań środowiska», «Oceny oddziaływania na środowisko». У нас – навпаки: глибокі та змістовні теоретичні дисципліни переважають над прикладними: «Екологічна стандартизація й сертифікація», «Концепції сучасного природокористування», «Географічні аспекти глобальних проблем людства».

П'яте – те, що в польському навчальному плані набагато більше дисциплін вільного вибору студентів (36 кредитів), а в нас – менше (25 кредитів). Очевидно, що в навчальних планах при формуванні дисциплін вільного вибору студента застосовано різні підходи: у нас це блок дисциплін, який, по суті, є «альтернативною спеціалізацією», а в польському навчальному плані – це окремі дисципліни, які будь-який студент може просто обрати з відповідного переліку.

Таблиця 5

**Навчальний план II року підготовки магістра спеціалізації
«Funkcjonowanie i kształtowanie środowiska przyrodniczego» в Інституті географії
та регіональної економіки Ягеллонського університету (Республіка Польща)***

II ROK						
S	Numer	Nazwa przedmiotu	Zajęcia	Semestr	ECTS	Koordinator
O	1105-DM	Seminarium magisterskie	60C	j. w	5	-
O	1112-DM	Pracownia magisterska	30 CT	w	16	-
OS	2119-D	Współczesne problemy badań środowiska	30W	j	2	prof. dr hab. W. Ziąja
OS	3406-D	Geografia fizyczna stosowana	30K+15C	j	4	prof. dr hab. K. Krzemień
OS	3418-D	Funkcjonowanie systemów przyrodniczych	10W+10K+10T	j	3	dr W. Maciejowski
OS	2037-D	Oceny oddziaływania na środowisko	7W+12K+4C+10T	w	6	dr M. Jodłowski
		Kursy do wyboru			24	
		Suma			60	

*Складено за: [4].

Шосте – те, що в навчальному плані Ягеллонського університету закладено аудиторну роботу над дипломною роботою. Так, зокрема, її виконання заплановано на таких дисциплінах, як «Seminarium magisterskie» («Zajęcia o charakterze seminaryjnym których celem jest podnoszenie kwalifikacji służących samodzielnemu opracowywaniu wybranego problemu badawczego na poziomie właściwym studiom magisterskim»), «Pracownia magisterska» («Realizacja drugiej części pracy dyplomowej pod bezpośrednim i pośrednim nadzorem opiekuna tej pracy: wykonanie zaplanowanych badań, opracowanie wyników i zredagowanie pracy dyplomowej»). На них припадає 10 і 20 кредитів відповідно. Причому робота над магістерською триває не лише в останньому семестрі останнього року навчання, а протягом двох років.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, підсумовуючи, потрібно відзначити, що навчальний план магістра Ягеллонського університету, порівняно з навчальним планом СНУ імені Лесі Українки, передбачає більшу свободу студента у виборі дисциплін. Але водночас це й жорсткіші вимоги до магістерської роботи, більший контроль за ходом її виконання, а також набагато менша відповідність предметів нашому плану (якщо порівнювати з планами бакалаврату). Загальний висновок: із врахуванням усіх переваг, недоліків і проблем можна в найближчій перспективі стверджувати про можливість уніфікації навчальних планів для отримання подвійного диплома на бакалавраті. Відмінності тут не є такими, які не можна усунути. Що стосується освітньо-кваліфікаційного рівня магістра, то перш

ніж говорити про подвійні дипломи, потрібно уніфікувати хоча б освітні назви й зміст освітніх програм українських і польських університетів.

Джерела та література

1. Володимир Грицевич. Географія стала жертвою застарілої класифікації наук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ostrovok.lg.ua/statti/kultura/geografiya-stala-zhertvoyu-zastariloyi-klasifikaciyi-nauk-volodimir-gricevich>
2. Кафедра фізичної географії СНУ ім. Лесі Українки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eenu.edu.ua/uk/chairs/fizichnoyi-geografiyi>
3. Geografia. Studia licencjackie (I stopnia). Zasady i program studiów. Katalog kursów [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geo.uj.edu.pl>
4. Geografia. Studia magisterskie (II stopnia). Zasady i program studiów. Katalog kursów [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geo.uj.edu.pl>

Фесюк Василь, Барський Юрій. Особенности подготовки бакалавров и магистров специальности «География» в Украине и Польше. Проанализированы текст Постановления Кабинета Министров Украины «Об утверждении перечня отраслей знаний и специальностей, по которым осуществляется подготовка соискателей высшего образования», причины и последствия изменений в перечне специальностей, паспорт специальности «Науки о Земле». Изучены научно-методические и дидактические особенности учебных планов подготовки бакалавров специальности «Физическая география» и магистров специальности «География» специализации «Природоохранная деятельность» и «Функционирование и оценка природной среды» Восточноевропейского национального университета имени Леси Украинки и Института географии и региональной экономики Ягеллонского университета (Республика Польша). Установлены черты сходства и различия в программах подготовки специалистов в сфере географических знаний. Оценены возможности, проблемы и перспективы внедрения двойного диплома.

Ключевые слова: отрасль знаний, специальность, по которой осуществляется подготовка соискателей высшего образования, бакалавр, магистр, учебный план, кредит ECT.

Fesyuk Vasil, Barskyi Yuriy. Features of Preparation of Bachelors and Masters of «Geography» in Ukraine and Poland. Content of Cabinet Ministers of Ukraine CMU decree «About approval of the list of disciplines and specialties, which trains candidates of higher education», the causes and consequences of changes in the list of specialties, passport of the specialty «Earth Sciences» are analyzed. Methodological and didactic features of the curriculum for bachelors preparation of the Specialty «Physical Geography» and masters of the Specialty «Geography» with specialization «Environmental Activities» and «functioning and assessment of the environment» of Eastern National University named after Lesya Ukrainian and Institute of Geography and Regional Economics of Jagiellonian University (Poland) are studied. Similarities and differences in the programs of specialists training in the field of geographical knowledge are analyzed. Opportunities, problems and prospects of dual diploma introducing are reviewed.

Key words: branch of knowledge, specialty, on which candidates of higher education are prepared, bachelor, master, curriculum, ECTS credit.

Стаття надійшла до редколегії
22.12.2015 р.

УДК 911.3.

Раїса Малярчук

Основні термінологічні характеристики сфери послуг

У статті розглянуто термінологічні характеристики сфери послуг та на основі цього матеріалу сформовано визначення послуги, сфери послуг. Аналізуючи різні твердження, наведено найбільш розповсюджені трактування послуги як економічної категорії, виду діяльності, сфери та як грошового потоку.

Ключові слова: послуга, сфера послуг, сучасні гіпермаркети великих міст.